

14. LEKCE

KATOLICKÉ LISTY I

Sedm listů, které nejsou součástí pavlovského celku, bylo záhy seskupeno, přestože se liší svým původem. **Jedná se o list Jakubův, první a druhý list Petrův, list Judův a první, druhý a třetí list Janův.** Již od nejstarších dob jsou zvané „katolické listy“, to znamená univerzální (všeobecné), neboť nejsou adresovány jednotlivým církevním obcím či jednotlivcům, ale týkají se všech křesťanů (tento název se nedopatřením rozšířil i na druhý a třetí list Janův, které jsou určeny konkrétní komunitě a osobě).

LIST JAKUBŮV

Autor, doba a místo sepsání

„Jakub, služebník Boží a Pána Ježíše Krista, posílá pozdrav dvanácti pokolením v diaspoře.“ (Jk 1,1) Tak list začíná a ihned předkládá otázku, kdo je vlastně jeho autorem a komu je spis adresován. List se prosadil jako kanonický teprve ke konci 4. století. **Autor bývá obvykle ztotožňován s Jakubem, bratrem Páně, hlavou církve v Jeruzalémě** (srov. Sk 12,17; 15,13-21; 21,18-26; 1K 15,7; Ga 1,19; 2,9.12), **jehož zabili Židé kolem r. 62. Měl by to být Jakub mladší, syn Marie Kleofášovy, bratr Josefův** (srov. Mk 15,40), **rodem z Nazaretu** (srov. Mk 6,3). **Právě díky svému příbuzenskému svazku s Ježíšem (pojem bratr je chápán jako blízký příbuzný) se těšil v prvotní církvi vážnosti a měl tak velkou autoritu, že tuto církev po Petrově odchodu vedl a Pavel ho nazval sloupem církve.**

Nejde tedy o apoštola Jakuba zvaného starší, bratra Janova, jenž byl umučen v r. 44 z vůle Herodovy (srov. Sk 12,2). S největší pravděpodobností se nejedná ani o apoštola Jakuba Alfeova. Někteří se domnívají, že by to mohl být ještě jiný Jakub, jenž psal v duchu Jakuba, bratra Páně. Přestože tato záležitost zůstává otevřená, **autorem je určitě křesťan židovského původu, neboť znal velmi dobře Písma. Jeho uvažování má typicky židovský charakter, odráží konkrétní mentalitu, která klade zvláštní důraz na konání skutků coby důkazu víry.**

S problémem určení totožnosti autora se pojí i potíže se stanovením doby, kdy byl list sepsán. **Podle těch, kteří zastávají názor, že list pochází ze staršího období, tzn. že byl napsán Jakubem, bratrem Páně, by měl list vzniknout ještě před jeho mučednickou smrtí, k níž došlo podle starých historických pramenů pravděpodobně v r. 62.** Ti, kdo list považují za dílo jakéhosi pisatele vystupujícího pod pseudonymem Jakub, zařazují jeho vznik na konec 1. století.

Zdá se, že list byl napsán buď na území Izraele, nebo v Sýrii či v Egyptě – záleží na tom, komu se přisuzuje jeho autorství.

Spis, jehož styl i jazyk (řečtina) mají vysokou úroveň, ve skutečnosti budí dojem, že se jedná o homilii, o katechetické pojednání, typické pro židovsko-křesťanské prostředí.

Adresáti

Spis je určen dvanácti kmenům v diaspoře (srov. Jk 1,1). Ze samého užívání biblických citací v rámci spisu (tj. z neustálých odkazů) vyplývá, že list byl adresován publiku, které Svatá Písma důvěrně znalo. List má jistě širší okruh působení. V křesťanské mluvě jsou věřící považováni za dědice vyvoleného národa, za kmeny nového Božího Izraele rozptýleného po světě (srov. Ga 3,7-10; 6,16; 1Pt 2,9-10).

Obsah

Ve spisu nacházíme jakýsi soubor nabádání, především morální povahy, volně na sebe navazujících. Nabádání jsou psána se zanícením, jsou tvořena výroky dokládány živými obrazy a příklady s výstižnými argumentacemi.

K vyjádřeným myšlenkám se autor vícekrát vrací, jako příklad můžeme uvést snášení zkoušek (srov. Jk 1,1-12; 5,7-11), původ pokušení (srov. Jk 1,13-18), ovládnutí jazyka (srov. Jk 1,26; 3,1-12), význam svornosti a milosrdenství (srov. Jk 2,8.13; 3,13-4,2; 4,11-12), účinnost modlitby (srov. Jk 1,5-8; 4,2-3; 5,13-18).

Z toho lze usuzovat, že pisatel byl nejen silnou osobností, ale byl též veden pastorační starostlivostí typickou pro člověka nesoucího zodpovědnost za církev.

Touto sbírkou nabádání prostupuje jedna základní myšlenka – víra nesmí být teoretická nebo abstraktní, ale musí se konkretizovat ve skutcích a vyhnout se přitom dvojakosti v náboženském životě. Člověk se musí opravdu rozhodnout buď pro Boha, nebo pro svět.

Spis obsahuje **dvě hlavní témata: nezbytnost skutků na základě víry** (srov. Jk 1,22-27;

BKš

Biblická korespondenční škola

Koinonia Jan Křtitel
Oáza – Plzeň

Budilovo nám. 1
321 00 Plzeň-Litice
Tel.: 377 828 180
E-mail:
bks@koinonia.cz
Web site:
www.koinonia.cz
http://bks.koinonia.cz

2,10-26) a **nebezpečí bohatství** (srov. Jk 1,9-11; 1,27-2,9; 4,13-5,6).

Ve 2,14-26 autor polemizuje s těmi, kdo interpretovali spásu pouze jako dílo víry a popírali přispění skutků. Mnozí se domnívají, že tyto pasáže byly napsány jako polemika s Pavlem. Musíme vskutku uznat, že se mezi listem Jakubovým a listy Galatským a Římanům nacházejí významné spojitosti především v odlišné interpretaci týchž biblických textů pojednávajících o Abrahmovi. Nicméně, Jakub a Pavel se shodují na podstatě věci, přestože o určení vztahu mezi vírou a skutky pojednávají různým, na sobě nezávislým způsobem.

Struktura

I přes zvláštní „kolážovou“ kompozici spisu můžeme v tomto listě zaznamenat určitou strukturu:

Adresování: 1,1

Obsah epištoly: 1,2-5,20

- utrpení: 1,2-12
- pokušení: 1,12-18
- naslouchání Božímu slovu: 1,19-27
- péče o chudé: 2,1-13
- skutky víry: 2,14-26
- moc a omezenost lidského slova: 3,1-12
- pravá a falešná moudrost: 3,13-4,12
- iluze bohatství: 4,13-5,6
- očekávání Pánova příchodu: 5,7-11

Závěrečné výzvy: 5,12-20

PETROVY LISTY

Nejstarší tradice nám předala dva Petrovy listy, které se navzájem velmi liší jazykem, stylem i obsahem. Proto záhy vyvstal problém s určením jejich původu.

První list byl ihned jednomyslně uznán jako kanonický a připsán apoštolu Petrovi. Druhý list, dříve než byl všemi přijat do kánonu Písma, se naopak stal předmětem pochybností.

PRVNÍ LIST PETRŮV

Autor, doba a místo sepsání

Přestože byl tento list **ihned uznán jako kanonický**, jeho autorství, přisuzované Petrovi, nepřijímali všichni tak samozřejmě. **Pro nejstarší církevní otce však nebylo těžké uznat petrovský původ spisu.**

List se prezentuje jako **list napsaný „Petrem, apoštolem Ježíše Krista“** (srov. 1Pt 1,1). V prvním verši 5. kapitoly se **autor označuje za spoluodpovědného za presbytery a starší církve**, které povzbuzuje, a především se definuje jako „**svědek utrpení Kristových**“ **pověřený pást Ježíšovo stáde** (srov. 1Pt 5,1-4), jak to vyplývá z Janova evangelia 21,15-17. V závěrečných pozdravech (srov. 1Pt 5,12-13) nás autor informuje, že **píše prostřednictvím jistého Silvána, „věrného bratra“, a že po jeho boku stojí Marek, metaforicky nazýván „můj syn“.**

Silvanus by mohl být Silas, původem z Jeruzaléma, který doprovázel Pavla na jeho druhou a třetí misijní cestě. **Používání klasické, literární řečtiny by svědčilo pro Silvanovu přítomnost** – jazyk je až příliš dokonalý pro galilejského rybáře zvyklého mluvit aramejsky. Pravděpodobně nezaujímal postavení pouhého písaře, ale sám spis sestavil, neboť od Petra přijal myšlenky, jež měl předávat dál.

Marek byl podle tradice oddaným Petrovým učedníkem a také jeho tlumočnickem. Byl to syn Marie, bohaté ženy z Jeruzaléma, která dala církevní obci k dispozici svůj dům, do něhož se odebral Petr po svém zázračném vyvedení z vězení, které je popsáno ve Skutcích 12.

Závěrečné pozdravy obsahují rovněž údaj o místě sepsání, Babylónu (srov. 1Pt 5,13). Babylón byl považován za symbol vyhnanství a utrpení, takže se tento pojem používal pro označení

města, které v té době utlačovalo izraelský lid i křesťany – Řím. Také v knize Zjevení (srov. Zj 14,8; 16,19) je **Řím symbolicky nazýván Babylónem**.

Tradice potvrzuje, že Petr v Římě pobýval spolu s Markem, svým tlumočníkem. **Předpokládá se tedy, že k sepsání došlo před Petrovou mučednickou smrtí, tzn. před rokem 64-67.**

Adresáti

Záhlaví listu uvádí coby adresáty „vyvolené, kteří přebývají jako cizinci v rozptýlení v Pontu, Galácii, Kappadokii, Asii a Bithynii...“ (srov. 1Pt 1,1).

Těchto pět oblastí Malé Asie se stalo působištěm Pavla a Silase (Silvána). Není známo, zda tyto církevní obce Petr osobně navštívil, avšak cítil se být za všechny zodpovědný. Pořadí jednotlivých oblastí pravděpodobně určuje sled, v jakém posel dopis doručoval. **Křesťané, které Petr oslovuje, jsou z velké části obrácení pohané** (srov. 1Pt 1,14.18; termín „nevědomost“ označuje typickou charakteristiku pro pohanství podle Starého zákona) **náležící k různým sociálním skupinám** (srov. 1Pt 2,13-25).

Obsah

Svou strukturou list skutečně připomíná dopis s adresováním (srov. 1Pt 1,1-2), obsahem (srov. 1Pt 1,3-5,11) a závěrečnými pozdravy (srov. 1Pt 5,12-14).

V tomto spise jsou obsažena četná morální nabádání týkající se života v souladu s křesťanskými zásadami, doprovázená doktrinárními reflexemi s cílem osvětlit motivace. Vnitřní souvislost mezi jednotlivými částmi dopisu však není vždy dostatečně jasná.

Z toho vyplývá, že se jedná o skutečný dopis, napsaný „jedním dechem“.

Struktura

Adresování: 1,1-2

- dopis je adresován věřícím z diaspory, tzn. rozptýleným mezi národy
- je zde jmenován Otec, Syn a Duch svatý, každý se svou vlastní specifickou úlohou

Obsah dopisu: 1,3-5,11

1. Úloha křesťanů v diaspoře: 1,3-2,10 (teologická reflexe založená na Písmu)
  - začíná trinitárním-nabádajícím hymnem: 1,3-12
  - rozlišuje dva aspekty všeobecného kněžství křesťanů:
    - komunita přinášející Bohu duchovní bohoslužbu: 1,13-2,8
    - vykonávání tohoto kněžství mezi národy: 2,9-10
2. Dvojitá nabádání k prožívání této bohoslužby: 2,11-5,11
  - bohoslužba mezi národy: 2,11-4,11
    - různé situace křesťanů, závěrečná doxologie: 4,11
  - bohoslužba v rámci komunity: 4,12-5,10
    - závěrečná doxologie: 5,11

Závěr a pozdravy: 5,12-14

DRUHÝ LIST PETRŮV

Autor, doba a místo sepsání

V prvních čtyřech stoletích nebyl list uznáván západní ani východní církví. V současné době jeho kanoničnost už nikdo nepochybně, ale **existuje pochybnost o Petrově autorství**.

Ti, kteří ho uznávají, se odvolávají na skutečnost, že autor se představuje jako „Šimon Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista...“ (2Pt 1,1) a dosvědčuje, že byl svědkem Pánova proměnění (srov. 2Pt 1,16-18). Kromě toho tvrdí, že píše podruhé a zmiňuje se přitom o prvním listu (srov. 2Pt 3,1), jmenuje Pavla a nazývá ho „milým bratrem“ (srov. 2Pt 3,15). Zaujme nás tematická blízkost s listem Judovým – ten je podle některých názorů ve

druhém Petrově listu použit a upraven, rovněž narážka na již dávno zesnulé otce (srov. 2 Pt 3,4) a popření nadcházející parúsie, jež byla v 1Pt 4,7 vylíčena jako hrozivě blížká.

Tyto **stylistické rozdíly** (strohý slovník v jednoduchém semitském stylu) a **rozdíly obsahové** **oproti prvním Petrovu listu lze vysvětlit tím, že měl Petr pravděpodobně jiného sekretáře-pisatele než Silvána. Ten by dopis redigoval ve formě homilie podobající se duchovní závěti apoštola, jenž byl blízek smrti (2 Pt 1,14).**

Za místo původu mnozí považovali Řím, odkud byl odeslán i první list (srov. 1Pt 5,13) a kde Petr prožil poslední léta svého života a zanechal po sobě učedníky, jimž odevzdal své učení.

Pokud jde o dobu sepsání, nabízí se několik možných verzí, které vycházejí z hypotéz ohledně totožnosti autora. Byl-li autorem Petr, jemuž sloužil sekretář-písař, doba sepsání se odhaduje mezi léta 64 až 67, krátce před jeho mučednickou smrtí. Avšak, pokud je autor anonymní a použil Petrovo jméno, pak datace vzniku spisu nemůže překročit hranici roku 95, neboť se zdá, že Klement Římský se ve svém prvním listu odvolává na 2 Pt 3,4.

Adresáti

Z údajů, které vyčteme z listu, můžeme určit adresáty. Po všeobecném úvodu (srov. 2 Pt 1,1), **ve 3,1 je řeč o tom, že se jedná o tytéž adresáty jako v listu prvním, neboť se zde říká: „to už je druhý dopis, který vám píšu.“** **Obsah listu obrací naši pozornost spíše na helénské židy a obrácené pohany, kteří znají židovskou apokalyptickou literaturu** (srov. 2 Pt 2,4-10) a jsou podněcováni falešnými učiteli, aby se navrátili k pohanství (srov. 2 Pt 2,18-22).

Obsah a struktura

I v tomto listu se vyskytuje celá řada morálních nabádání, která lze jen těžko uspořádat dle nějakého logického schématu. **Autor chce křesťany upevnit ve víře a vystupuje proti falešným učitelům, kteří učí nemorálností a negují parúsií. Růst v poznání Krista** – to je autorovo přání vyjádřené na začátku a na konci dopisu (2 Pt 1,2; 3,18) a zároveň možná syntéza spisu.

Struktura listu by mohla vypadat následovně:

- úvod a pozdravy: 1,1-2
- výzva k růstu ve víře: 1,3-21
- obezřetnost ve vztahu k falešným učitelům: 2,1-3,16
- epilog: 3,17-18

LIST JUDŮV

Autor, doba a místo sepsání

V prvním verši se autor představuje jako „Juda, služebník Ježíše Krista, bratr Jakubův“. Juda se tedy prezentuje jako bratr Páně a diferencuje se od skupiny apoštolů (Ju 17).

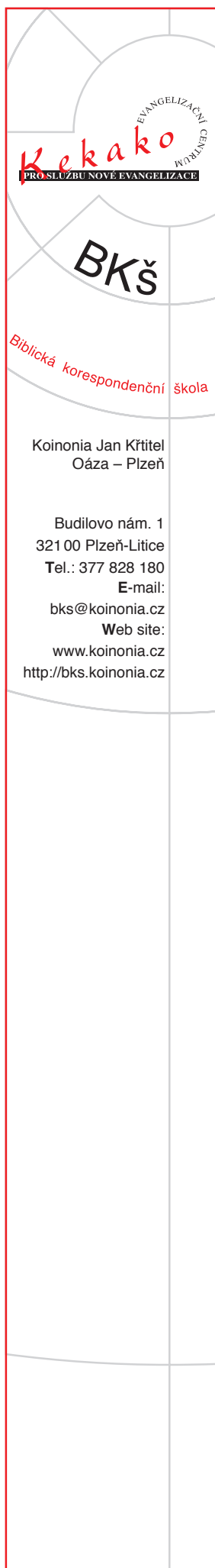
Autor tak vlastně předpokládá, že ho čtenáři znají jako bratra Jakubova. Stejně problematické je určit, o kterého Jakuba vlastně jde – buď o Jakuba, bratra Páně (srov. Mk 6,3) a hlavu církevní obce v Jeruzalémě, nebo Jakuba apoštola, syna Alfeova (srov. Mk 3,18). Jiní se naopak domnívají, že neznámý autor vystupuje pod pseudonymem.

Nicméně se zdá, že je autor zodpovědný za „postapoštolskou“ církev a má obavy z boje proti gnostickým omylům.

List byl přijat jako kanonický již v r. 200, **obsahuje zmínky o apokryfních tradicích.** Používání těchto apokryfních textů (v té době rozšířených) je oprávněné, neznamená to však, že jsou uznány za inspirované.

Za dobu vzniku se většinou považuje poslední desetiletí apoštolské epochy, pravděpodobně před sepsáním druhého Petrova listu. To lze odvodit ze skutečnosti, že Judův list se v mnohém podobá druhému listu Petrovu. Existuje domněnka, že Petr použil list Judův, očistil jej od apokryfních citací a položil větší důraz na antignostickou polemiku a její vývoj. Dalším argumentem ve prospěch této domněnky je fakt, že list Judův je krátký, Petr jej tedy použil, rozšířil a upravil.

Pokud jde o obsah i použitou terminologii, můžeme zaznamenat velkou podobnost a paralelu mezi 2 Pt 2,1-18; 3,1-3 a Ju 4-19. Jiní jsou toho názoru, že k sepsání došlo později, a to v letech 70-90.

Co se týče místa původu, existuje též několik hypotéz. Buď šlo o izraelskou zemi, kde Juda žil, nebo o Mezopotámii, kde zřejmě vykonával svou misionářskou činnost.

Adresáti

V listu je užitá jednoduchá řečtina s mnoha semitizmy. **Z úvodu těžko usoudíme, komu je spis určen – perspektiva je univerzální. Z obsahu vyplývá, že šlo snad o křesťany obrácené ze židovství a z pohanství, schopné pochopit biblické citace i zmínky z apokryfních židovských spisů.** Život církevní obce narušovali falešní učitelé odmítající Krista (srov. Ju 4), kteří žili nevázaně a nemorálně (srov. Ju 8.12). **Pravděpodobně to byli křesťané z Malé Asie.**

Obsah a struktura

Dopis má celkem jednotný styl a nese tuto hlavní myšlenku – chránit víru před aktuálními omyly (bludy).

Výsledný dojem umocňuje taktéž stručná forma listu.

Káravý tón se snaží věřící varovat před falešnými učiteli. Ti pokřivují Ježíšovo poselství a svým nemorálním chováním na sebe přivolávají trest, který už byl určitým způsobem ohlášen v Písmu.

Zajímavé je užití některých apokryfních pramenů (Zákon dvanácti patriarchů ve verši 7; Henoch – verše 6.13-15; Mojžíšovo nanebevzetí – verš 9).

Struktura listu by mohla vypadat přibližně takto:

- pozdravy: 1-2
- důvod sepsání dopisu – falešní učitelé: 3-4
- biblické příklady trestu pro svévolníky: 5-16
- nabádání k životu podle křesťanských zásad: 17-23
- závěrečná doxologie: 24-25

CVIČENÍ

1. Pokuste se najít paralelu mezi Jakubem a Pavlem, pokud jde o jejich pojetí vztahu mezi vírou a skutky, a použijte k tomu příklad Abrahama, který oba uvádějí.

2. Srovnejte list Judův s druhým listem Petrovým a snažte se určit obsahové podobnosti.

3. Uvedte zásadní rozdíly mezi prvním a druhým listem Petrovým.